

ELS INCENDIS DINS EL PLA GENERAL DE LA POLÍTICA FORESTAL DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

Jordi Peix¹

RESUM

El ponent assenyala les directrius del Pla General de Política Forestal de la Generalitat de Catalunya, del qual destaca la necessària ordenació del territori, la importància de la planificació dins del context agrari, l'interès clau de garantir la rendibilitat de l'activitat forestal, l'autoprotecció com a idea que pot propiciar les mesures més eficients contra els incendis forestals i, finalment, la tecnologia.

RESUMEN

El ponente señala las directrices del Plan General de Política Forestal de la Generalitat de Catalunya, del cual destaca la necesaria ordenación del territorio la importancia de la planificación en el contexto agrario, el interés clave en garantizar la rentabilidad de la actividad forestal, la autoprotección como idea que puede propiciar las medidas más eficaces contra los incendios forestales y, finalmente, la tecnología.

SUMMARY

The report explains the directing features of the General Planning for the Forest Policy of the «Generalitat de Catalunya». Important features are: the land arrangement; the planning in agrarian intertexture; the endeavour to guarantee the profit of forestal activity; the self protection against forest fires; and, eventually, the necessary technology.

1. Director General del Medi Natural del Departament d'Agricultura Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya.

NOTA: El contingut de la ponència és transcripció de l'exposició oral realitzada pel ponent.

En primer lloc voldria definir quin és el subjecte del Pla General de Política Forestal, i el millor sistema de definir-lo és mirar-vos a vosaltres. Aquí hi ha propietaris forestals, hi ha tècnics de l'Administració, ja siguin de vigilància, bombers, o dels ajuntaments; hi ha ecologistes, i gent a qui interessa el món forestal. I ho dic expressament perquè aquesta gent a qui l'interessa és la que ha de participar en aquesta política forestal.

En segon lloc, un dels conceptes que s'està plantejant avui és el de les mesures correctes que s'estan realitzant, inversions ben fetes que s'estan realitzant, però que enguany han fallat. Jo diria que el debat d'avui, precisament, és per què enguany han fallat.

Per una banda hem de ser molts conscients, i ho estem recollint en les estadístiques, que aquest és un any anormal, un any extraordinari. Estem recollint estadístiques i no trobem cap any pitjor, ens hem remuntat fins al 1912 que són les úniques estadístiques de què disposem en aquests moments. Sabem que abans de l'Institut Meteorològic hi havia la Fundació Patxot que feia coses, també estem buscant les dades de l'Observatori de l'Ebre. En principi no hi ha hagut un any pitjor que el d'enguany, agafat per on es vulgui, agafat ja sigui en pluviometria acumulada, ja sigui en dèficits hídrics, ja sigui en humitat, ja sigui en màximes temperatures, és l'any pitjor d'aquest segle.

Això què vol dir? Vol dir que una política que funciona, enguany no ha funcionat per uns conceptes determinats que jo resumiria en el fet que un foc, enguany, és un foc que té molta propagació. Us puc donar alguna dada senzilla: la propagació d'un foc al 92 era de 17 metres/minut, un foc del 93 era de 46 metres el minut, i un foc d'enguany, de 121 metres/minut. Això defineix el perquè hi ha una superfície molt gran de foc.

Per altra banda hi ha el nombre de focs. Com és que enguany hi ha hagut més nombre de focs que els altres anys? Els darrers anys ens havíem estabilitzat en una xifra propera d'entre 600 i 700 focs l'any. Estic parlant sempre de focs

forestals, no estic parlant de focs de vegetació, que també en parlaré. Penseu que enguany hem pujat la xifra a 1.100 incendis forestals.

Per altra banda hi ha els focs de vegetació. Penseu que un any normal, els focs de vegetació —els focs de vegetació són els que no afecten massa forestal, però afecten vores de carreteres i no arriben a la massa forestal, afecten jardins, afecten arbres, afecten vegetació— se situaven en 6.000 conats d'incendis, aquest any arribarem a 10.000 conats d'incendi.

Per què això? Aquesta és la pregunta que ens hem de fer enguany, per dir tot el que funciona, tot el que despremем i tot el que funciona. Enguany la situació ens ha desbordat, enguany és un any estrany, insisteixo, és un any d'una meteorologia estranya. Però, què hem de fer perquè no torni a passar?

Jo voldria dir uns conceptes que aniré repetint les vegades que calgui perquè no els tenim clars ni nosaltres mateixos, a vegades. Els incendis forestals rara vegada comencen al bosc, els incendis forestals comencen a fora del bosc. D'això n'hem de ser molt conscients. Quan comencen al bosc? Comencen quan hi ha un llamp, aleshores sí que queda clar que comença en el bosc. Enguany ha estat un any anormal, enguany un 10 % dels focs han començat per culpa d'un llamp.

Els focs sempre comencen allà on hi ha l'home, allà on hi ha l'home no rural. Excuseu-me que hi insisteixi, ja que la lluita que es va fer des de la Generalitat, que era evitar els incendis rurals, evitar la crema dels rostolls, evitar, fins i tot, les costellades que es feien en el medi rural, ha tingut molt d'èxit. Encara n'hi ha d'aquestes causes, però realment han baixat en picat, són causes que pràcticament no existeixen.

En canvi, quines són les que han pujat? Ha pujat el que en diem nosaltres la vulnerabilitat del territori. Han pujat els focs que comencen, una vegada més, a les carreteres, que comencen a les urbanitzacions, enguany ha estat l'any de les urbanitzacions, i els focs que comencen amb els elements lligats, insisteixo, a la mà de l'home. Per exemple, el tren. El tren ha estat

enguany un gran incendiari, o les línies elèctriques, que també han estat, no gaire més que els altres anys, la causa d'incendis, però sí en superfície.

Penseu que cada any tenim un 7 % d'incendis per línies elèctriques, i a més és molt curiós perquè són estadístiques —excuseu-me que ho digui així, cínicament— que ens estan apropant a Europa. Ara ens estem apropant al mateix esquema que a Europa, que són focs que no comencen mai en el món forestal, sinó que comencen fora. Per què? Perquè Europa és més urbanitzada, perquè a Europa hi ha molta més vulnerabilitat de les masses forestals, a causa de l'home. I aquest és el fenomen que ens hem de plantejar.

Quin és el model de treball que va llançar la Generalitat recollint experiències del Bages, Berguedà i del Solsonès? Era el tema de les agrupacions de defensa forestal. Per a nosaltres, l'agrupació de defensa forestal és la clau de volta, no insistiré. Ja s'han anat defensant suficientment, però tenim molta feina a fer, perquè la clau de l'èxit sempre és l'avís immediat, i la clau de l'èxit és l'actuació immediata. L'avís immediat amb l'esquema de guaites, amb l'esquema de control d'avisos, etcètera, s'ha demostrat que ha funcionat, però, evidentment, amb la propagació tan alta d'enguany, la intervenció immediata no ha tingut l'èxit que nosaltres desitjàvem.

Hem de donar suport a totes les accions d'intervenció immediata i, evidentment, l'home que està en el bosc, l'home que està en el medi rural és el que s'hi apropa més ràpidament, és el que coneix millor tot el territori.

Segons l'enquesta que vam iniciar l'any passat amb les agrupacions de defensa forestal, en aquest moment tenim 7.000 ràdios que ens comuniquen sempre el risc d'incendis. 7.000 ràdios, 7.000 punts de vigilància, ho dic perquè és important el que vol dir en aquest sentit.

Però insisteixo, no vull parlar del que tenim sinó del que no tenim, d'allò que ens ha fallat enguany, que és l'objecte de l'anàlisi de la reunió d'avui.

Destacaria que el concepte d'ADF és un concepte molt important per a nosaltres. És el concepte d'autoprotecció, de manera que allò que pugui fer el ciutadà, allò que pugui fer aquella persona que està al lloc, que ho faci ella i, per tant, l'hem de dotar. Només cal mirar aquesta sala, tenim, sortides d'emergència, tenim extintors, tenim mànegues. Hi ha un pla d'autoprotecció, i evitarem que els bombers vinguin, ens ho podem arreglar inicialment, i evidentment, avisar-los immediatament per si de cas. Dones, en el món rural exactament igual.

Hi ha, però, un concepte nou que vam posar en marxa fa dos anys, que és el concepte d'autoprotecció d'urbanitzacions. Quan dic urbanitzacions vull dir, insisteixo, tot el que és l'home que acudeix al medi rural. El concepte autoprotecció és molt important, és un concepte que hem anat desenvolupant i en aquests moments, a principis d'any, la Comissió de protecció civil ho va assumir. Ha fet unes primeres normes i tots els ajuntaments de Barcelona ja saben el que volen dir, perquè han rebut el nostre fulletó de com defensar les urbanitzacions. Aquesta serà la gran tasca que hem de portar aquests dies que vénen, aquests anys que vénen.

Però, evidentment, a mi em toca parlar de la política forestal i d'aquell home que ha de fer funcionar-la, que és el propietari forestal, que és la realitat de Catalunya i que és el subjecte de la política forestal.

Evidentment, una bona política forestal funcionarà si és rendible. No podem demanar a ningú que es gastí els diners en una cosa que no és rendible. El nostre objectiu és buscar rendibilitat a les accions en el medi forestal.

És important destacar en aquest sentit que l'any passat vam tenir un debat a Catalunya, un debat que vam tenir a l'Estat espanyol, i que concretament anava lligat amb el pla quinquennal de repoblació. Vam tenir aquesta discussió molt llarga amb els del món forestal. Catalunya és una de les zones més forestals d'Europa. Recordeu que tenim més del 50 % de superfície arbrada, amb tot el que implica, en

aquest cas, de defensa contra incendis. A Europa tenen el 25 %, per tant, nosaltres vam rebutjar la política europea, la política espanyola, que era la d'anar repoblant més.

Preferim gestionar bé el que tenim, que no pas augmentar la nostra superfície forestal. I és en aquest sentit que la nostra proposta va ser el que dèiem nosaltres, mesures agro-ambientals. Va lligat a allò que deia el representant del món pagès, hem de fer que en el món rural visqui gent, sobretot que hi hagi un mosaic a dins del món forestal, que hi hagi un mosaic a dins del món agrari, un mosaic que permeti actuar dins d'aquest món.

En aquest sentit, quan ens plantejem aquest tema, ens plantejem també el tema que nosaltres li diem rompudes, el tema és de retornar a l'agricultura allò que el bosc havia pres. Evidentment, cal fer-ho de forma planificada, amb vista a crear un mosaic, uns tallafocs que diríem parlant normalment, però jo prefereixo parlar de mosaic.

Hem fet la consulta a Europa, Europa ens accepta que els nous conreus que posem en marxa com a tallafocs, estiguin inclosos dins la política agrícola comuna, dins de la PAC. Això és molt important, insisteixo, no només pel que fa als tallafocs, sinó també per a la biodiversitat dels nostres boscos.

Evidentment, he dit abans que els boscos han de ser rendibles, les accions de fer anar els boscos han de ser rendibles. Per aconseguir aquesta rendibilitat vam enfocar un esquema de subvencions. Explicaré l'esquema senzill que vam aplicar: vam agafar un pla tècnic de gestió, vam quantificar les mesures i rendibilitats del pla tècnic de gestió, vam agafar una mostra, vam veure que, evidentment, hi perdien diners els que van responsabilitzar-se de fer aquell pla tècnic de gestió i, per tant, la nostra política va ser buscar uns diners que permetessin que aquell pla tècnic de gestió fos rendible. Aquest va ser el model d'aplicació que vam realitzar.

Aquest ordre, doncs, va costar molt que ens l'aprovessem, la discussió era la mateixa: o repoblar, o mesures agroambientals. Ens va

costar un any i mig abans que Europa ens l'aproves —ja sabeu que en aquests moments, encara que paguem nosaltres, Europa ens ha d'aprovar les mesures d'ajut que fem— Finalment, al gener ens ho va aprovar i el 21 de febrer d'enguany va sortir aquest esquema d'ajuts.

Amb aquest esquema d'ajuts, jo diria —i ho dic amb paraules de la Comunitat— és la primera vegada que (a la Comunitat) tenim una política forestal diferenciada. Ja sabeu que dins de la Comunitat no hi ha política forestal, no hi ha política forestal comunitària, PFC, no existeix encara. L'estem demanant, no solament com a productivitat sinó com a paisatge, i no agafar-ho només com a tema agroambiental, sinó amb la seva integralitat.

I llavors com a model, cap a on ens enfoquem? Ens enfoquem en la direcció que el món forestal no és rendible. Per tant, tot ciutadà té dret a rebre el 60 % de les actuacions silvícoles normals que faci. Però nosaltres estem demanant, estem promovent que, evidentment, les accions són a llarg termini, s'han de planificar, les hem de planificar no només a nivell individual sinó col·lectiu, i estem demanat que es facin plans tècnics de gestió forestal. Els plans tècnics de gestió forestals els subvencionem al 100 %; insisteixo, de fet és un contracte programa. L'Administració assumeix pagar totes les accions que es facin des d'aquest pla tècnic de gestió, i és un compromís que pren el propietari d'anar seguint aquest pla tècnic de gestió a vint anys vista. És una política difícil i per això estem parlant a anys vista, i com a mínim a deu anys. El nostre pla de política forestal l'hem enfocat a deu anys, com a compromís de finançament de totes aquestes actuacions.

És aquí on ha d'entrar aquesta política de retorn de terrenys de conreu per tal de fer mosaic, per tal de fer tallafocs, i és aquí que, si hi ha un pla tècnic de gestió ho acceptarem. Si no hi ha un pla tècnic de gestió, si no hi ha compromís, no ho acceptarem. Si hi ha un pla de gestió ho enviarem a Brussel·les perquè ho

inloguin dins de les subvencions de la política agrària comuna.

Per altra banda, jo sempre insisteixo que hem de ser rendibles, i voldria destacar un fet que és normal, és natural, però que el vull destacar especialment aquí, al Bages: és el contracte forestal. Dins del món agrari existeix el contracte agrari que s'ha aplicat en diversos conreus, en diverses produccions. Aquest contracte és el pacte entre industrials i productors per tal que, tenint en compte que la política és a llarg termini, se sàpiga quins són els preus que podem assolir pel tema de la fusta.

Això ho hem enfocat als industrials de Catalunya, especialment als del Bages, als propietaris forestals i en aquests moments s'estan acabant les negociacions per signar el primer contracte forestal d'Europa. Un acord entre les dues parts per tal d'assumir la retirada de tota la fusta cremada, amb uns preus adequats per anar mantenint aquests preus i fer una política a llarg termini. Ho destaco especialment com a mèrit de la gent que ho està negociant, ja que és un tema que ha costat molt. En aquests moments hem demanat a altres autonomies que ho abonessin i ho estan acceptant.

Finalment, dins de l'apartat d'aquestes actuacions globals, voldria entrar en un petit detall. Hi ha una ciència que en diuen deontologia. En aquests moments han passat moltes coses, a vegades tothom veu piròmans per tot arreu, però és cert que un 18 % dels incendis forestals són conseqüència de piròmans. Piròmans és un mot que no m'agrada dir, però volem dir que són incendis que han estat provocats.

Dintre d'aquest món entren moltes coses, i aquests focs provocats s'ha constatat que han estat un 18 %. D'altres estan en investigació, però aquest 18 % està contrastat.

Haureu llegit al diari que molta gent s'excita només de veure flames, només de veure avions, de veure els helicòpters treballant. Realment, és una acció de guerra que no es veu normalment i per tant, a la gent li encanta. Estem fent un

estudi que hem demanat a la Càtedra de Psicologia Social per analitzar el tema, per analitzar de quina manera hem de comunicar el problema dels focs per evitar aquest 18 %. Sóc molt pragmàtic, sóc molt concret, l'únic que vull és això, evitar aquest 18 %.

I segurament, en el fons sabem que hi ha codis de deontologia dins del món periodístic, ja ho sabem. Ja sabem, per exemple, que els suïcidis no surten en els diaris, o els tracten d'una manera molt adequada, perquè hi ha una temptativa de suïcidis posterior si és que la notícia es diu de certa forma. El que estem demanant és que no surtin flames, que no surtin avions, que no surti gent treballant, sinó que surtin les destrosses, els arbres cremats, la gent plorant, les misèries, que és el que forma la gent, per tal que se'n recordi i sobretot, anar repetint quines són les causes, els factors de risc i les causes d'aquests incendis.

Per fer totes aquestes actuacions, hi ha un factor bàsic en qualsevol política que és el tema de la tecnologia i que sempre ens ha preocupat al DARP. Vull dir alguns elements molt ràpids, per exemple recordar que des que hem començat a treballar tenim una escola de formació professional, l'Escola de Cant Xifra a Santa Coloma, que ens aquests moments tenim Universitat Forestal, que no la tenim, que tenim el CREAM, el Centre de Recerques Ecològiques i d'Aplicacions Forestals i que ara comencem a tenir parcel·les experimentals. Tenir parcel·les experimentals a 70 anys vista evidentment costa. Les tradicions s'havien trencat en un moment determinat, però es tracta de tornar-les a començar. És tot un món que està caminant i és tot un món que en aquests moments ja podem començar a utilitzar.

Tenim inventari agrari del qual s'estan traient moltes conclusions. Per exemple, en aquests moments estem acabant el mapa de combustible, eina necessària per tal de seguir l'evolució dels incendis en una zona concreta, per tal de modelitzar, de saber què passa en cada zona d'acord amb la inflamabilitat, amb la combustibilitat, amb el combustible.

Per altra banda, en aquests moments amb l'Institut Cartogràfic ens estem posant d'acord per a publicar el mapa de camins de Catalunya. És una tasca que tota la guàrdia ha anat fent, ha anat incorporant tots els mapes, i, a més, és una tasca dinàmica. És un tema que estem reflexionant, perquè no voldríem fer aquest pas mentre el mapa de camins no fos aprovat pels ajuntaments, distingint: camins públics, camins privats i camins amb servitud, encara que siguin privats amb servituds públiques.

Aquesta és una tasca que hem enfocat a través de la llei d'accés al medi natural, en què col·laboraríem amb els ajuntaments i a vegades en un àmbit supramunicipal, ja que hi ha camins que agafen diferents ajuntaments. Un camí municipal vol dir que el responsable d'aquest camí és l'ajuntament, el cost del manteniment d'aquest camí és a càrrec de l'ajuntament. En un camí privat, el cost de manteniment d'aquest camí és a càrrec del propietari de zona. És un tema molt important des del punt de vista jurídic, perquè crea jurisprudència, defineix definitivament, què és un camí públic, què no és un camí públic, què és un camí públic amb accés i què és un camí públic que no té accés.

I, per suposat, un pla general de política forestal vol dir que s'ha de pagar, s'ha de subvencionar. El pla general que vam presentar al Parlament representa 75.000 milions de despesa en deu anys, és una xifra que comença a ser important. Defensar el món forestal, fer rendible el món forestal costa diners. Abans no he acabat de dir que un pla tècnic de gestió, un bosc en pla tècnic de gestió i adherir-se al Centre de la Propietat Forestal significa obtenir un 80 % de subvenció de totes les activitats que es facin. El 80 % per a un pagès vol dir el 100 % gratuït perquè no hi ha el 15 % de benefici industrial o el 5 % de risc, no ho dic com a concepte. I a més a més, per primera vegada també, els boscos que estan en un espai d'interès natural del 90 %, sí tenen un pla tècnic de gestió i són membres del CPF.

En aquests moments voldria parlar del Centre de la Propietat Forestal. És un òrgan

desconcentrat de l'Administració, es basa sempre en el concepte —com les ADF— allò que pugui fer el sector que no ho faci l'Administració. Aquí hem volgut fer una combinació entre Administració i els propietaris forestals. En el centre de la Propietat Forestal hi són degudament representats tots els propietaris forestals, i són els que negocien la política d'aplicació amb la Generalitat, i no solament la negocien sinó que la fan, perquè per a tots els membres del Centre de la Propietat Forestal —els que són adherits— totes les subvencions passen a través del Centre.

En aquests moments hem fet un pas endavant, de tres tècnics que teníem al CPF l'any passat, en aquests moments ja hem passat a nou tècnics. Anem desenvolupant a poc a poc i ara obrirem oficines a les comarques amb una massa més important de membres del Centre de la Propietat Forestal. En el fons, el que volem fer és el pla tècnic de gestió més la formació continuada, ja que un dels objectius del Centre és la formació continuada a través de la revista, a través dels seus cursos, a través d'una nova activitat en què cal buscar el consens entre tècnics i propietaris forestals.

Finalment, fent una mica el resum per a les conclusions del Pla General de Política Forestal enfront dels incendis anotaria:

En primer lloc, ordenació del territori. Per lluitar contra els incendis hem de clarificar l'ordenació del territori urbà, no urbà, vies de comunicació, etcètera.

En segon lloc, planificació del territori ja dins del context agrari, perquè volem que hi hagi pagesos. La pitjor erosió de la terra és la provocada per l'erosió dels pagesos.

En tercer lloc, rendibilitat, que he anat insistint diverses vegades. Només funciona allò que és rendible.

En quart lloc, autoprotecció. Les mesures d'autoprotecció són les més eficaces.

I finalment, tecnologia. Tecnologia en tot el que representa, insisteixo, de formació, de recerca i d'experimentació amb el sector de propietaris forestals.